

REIAL ACADEMIA CATALANA
D BELLES ARTS D SANT JORDI

Un elogi de la joia. Ornametació i llenguatge de comunicació.

Discurs d'ingrés de l'acadèmic electe
Il·lm. Sr. Joan Oliveras Bagués, llegit a
la sala d'actes de l'Acadèmia el dia 21
de novembre del 2007. Discurs de con-
testa de l'acadèmica numerària Il·lma.
Sra. Dra. Pilar Vélez. Barcelona, 2007

REIAL ACADEMIA CATALANA
DE BELLES ARTS DE SANT JORDI

Un elogi de la joia. Ornamentació
i llenguatge de comunicació.
Discurs d'ingrés de l'acadèmic electe
Il·lm. Sr. Joan Oliveras Bagués, llegit a
la sala d'actes de l'Acadèmia el dia 21
de novembre del 2007. Discurs de con-
testa de l'acadèmica numerària Il·lma.
Sra. Dra. Pilar Vélez. Barcelona, 2007

Disseny: Enric Satué
Maquetació: Víctor Oliva. Disseny gràfic SL
Impressió: Arts Gràfiques Alpres, S.L.

© Joan Oliveras Bagués
© Pilar Vélez
Dipòsit legal: B-50.321-2007

EXC
IL·L
IL·L
SEN

És u
les
Bel
si m
món
gut
inju
per
pec
cial
més
cut
des
entr
un c
un m

EXCEL·LENTÍSSIM SENYOR PRESIDENT,
IL·LUSTRÍSSIMES SENYORES ACADÈMIQUES,
IL·LUSTRÍSSIMS SENYORS ACADÈMICS,
SENYORES I SENYORS,

És un honor, i al mateix temps un motiu d'emoció, dirigir-los aquestes paraules del meu discurs d'ingrés com a membre de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Ho és per un doble motiu. Per una banda, pel fet en si mateix, pel que inclou de reconeixement no pas a la meva persona, sinó al món que represento, al món de la joia, que tantes vegades ha estat menystingut o bé oblidat, en aquest racó enganyós, i conceptual i terminològicament injust, del que tan sovint s'ha descrit com el de les arts menors. En segon lloc, perquè el meu ingrés, ho és en la plaça que ocupava un amic, i un home respectat, que malauradament ja no és entre nosaltres, i a qui avui recordo especialment, Josep M. Puigdòria. Ell ha estat, durant molts anys, un dels referents més sòlids que ha tingut aquest espai petit i màgic que ocupem els joiers. Nascut l'any 1928, i deixeble d'Alfons Serrahima, se situa de manera decididament desacomplexada en una nova mirada a la cultura del luxe en joieria. A cavall entre l'expressió genuïnament artística i la voluntat d'establir tendències en un camí guiat per un intel·ligent cluc d'ull a l'univers de la moda, va aportar un nou dinamisme a la utilització dels metalls nobles en aquest segment de la

aquest segment de la joieria. Josep M. Puigdòria va incorporar, a més, una indubtable capacitat de relació entre l'aportació creativa i la construcció de marca. El seu èxit, reconegut amb nombroses distincions i guardons, arrenca del desenvolupament d'un llenguatge expressiu propi en un personal diàleg entre la gemma i la joia, on el protagonisme de l'una i l'altra troba la seva força estètica en un equilibri ple d'elegància.

Permetin-me però, una petita expansió emotiva més, perquè a fi de comptes avui els parlaré d'una manera o altra de sentiments, fet aquest, que tampoc els ha de sorprendre, ja que som en un temple de l'art, l'Acadèmia; i l'Art és i ha estat, el transmissor més eficient de sentiments i sensibilitats. Torno doncs, a la petita expansió que els deia. Avui soc aquí, llegint-los-hi aquest discurs, no només perquè les senyores i senyors acadèmics van creure oportú atorgar-me aquest honor, sinó a més, perquè fa molts anys, en aquest entramat complex que constitueixen els llinatges familiars, algú va decidir que el món de la joia, la joieria, oferia unes possibilitats i tenia un atractiu prou interessants com per a construir-hi una aventura personal, que va esdevenir una aventura familiar. Van ser en Narcís Bagués i l'Amadeu Bagués, el meu avi i el meu oncle-avi. Ells, amb la seva particular manera d'entendre l'exercici de la joieria des d'una volguda vinculació amb la Ciutat, amb el País. I perquè no, també, fent possible amb encert i saviesa un relleu del que jo, només en represento una expressió parcial i incompleta. Avui, doncs, els desitjo ben a prop tots dos i els en dono les gràcies.

I permetin-me una darrera referència personal, a qui va representar a Catalunya, però no solament a Catalunya, el naixement de la joieria moderna, personatge la dimensió del qual, encara avui no ha estat prou reconeguda, tot i que alguns membres d'aquesta Acadèmia, i particularment la Dra. Pilar Vélez, ens hi ajuden força. Parlo de Lluís Masriera, artífex del modernisme en joieria a Catalunya, i un dels principals representants dels corrents més internacionals del moviment Art Nouveau.

Transformador i redinamitzador de la joieria artística. Precursor avançat de la industrialització dels processos de producció en joieria, i potser protagonista

d'una de les primeres experiències del disseny industrial en joieria a Europa. Va ser membre d'aquesta institució, i alhora va ser-ne també president. Avui doncs, també a ell reto un sincer homenatge. Dit això, i agraint la confiança i l'estima als acadèmics que em van proposar, voldria parlar-los-hi una mica de la joia.

Un elogi de la joia, aquesta és la pretensió. Un elogi, que procuraré fonamentar, és clar. Un elogi, més enllà de la fascinació, que també la sento.

Lluís Masriera Rosés (1872-1958)
Fermall. Or, diamants, safirs, perla i esmalt
ronde-bosse i *plique-à-jour*. c. 1901

Si la civilització fos una component matèrica de les coses, dels objectes, transcendent el seu ús, o la justificació de la seva existència, la joia, per sí sola, probablement la incorporaria com la seva component essencial. Aquesta afirmació, que pot semblar excessivament pedant, o exagerada, no és res més que la cons-

tatació, que en aquesta carrera tossuda que l'home va emprendre des dels seus orígens cap a la conquesta del benestar, del gaudi i del plaer, entesos com a procés de progrés cultural i social, la joia n'és per dret propi, un dels fruits o de les conseqüències més originals.

La necessitat relacionada amb l'aparició de la joia, cal situar-la, en una bona part, en un dels eixos de la civilització: la necessitat de la convenció. Així doncs, aquest petit objecte portable, aquest adornament exòtic, tan allunyat de tot allò que conforma l'àmbit de la pura supervivència, troba una de les

Mosaic de San Vitale de Ravenna. Segle VI
L'emperadriu Teodora amb els seus atributs
ornamentals símbols de l'Imperi

seves justificacions més poderoses, en la necessitat de convenció. Les regles de joc. El sistema simbòlic i ritual, que a través dels segles estableix un veritable llenguatge de comunicació no verbal, no escrit, i de caràcter universal. La joia

constitueix una realitat transversal en totes les cultures i en tots els moments. De la demostració pública de poder, a la demostració explícita de l'amor. De la simbolització de l'estatus, a la canalització de la contestació, la transgressió. Codi visual d'interpretació ritual i via entenedora de canalització de sentiments. O bé, instrument de cerimonial. Simplement, eficàcia comunicacional.

El llenguatge, s'ha definit sovint, com una agrupació, un conjunt d'expressions simbòliques, un sistema organitzat de signes, acceptat i interpretable, un producte cultural que proporciona unes eines per a la traducció del pensament. La joieria, construint joies, crea imatges, que, com a signes icònics, com a formes d'expressió, poden ser interpretades i compreses a tot arreu. Només depèn de l'habilitat del joier, per a detectar els continguts concrets que cal transmetre, i de traduir-los en una funció en l'objecte creat, l'èxit i perdurabilitat del llenguatge. Cal però, una intensa connexió i complicitat amb la societat, per a assegurar aquest èxit. El joier no pot oblidar que crea des de i per a la societat. La joia, com a obra plàstica, no pot erigir-se en una ficció intel·lectual on tot comença i acaba en ella mateixa.

Hi ha un aspecte interessant en la dinàmica que es genera en la creació i en la vida d'una joia. La joia estableix una singular relació entre diferents actors. Actors, tots ells destinats a desenvolupar un paper principal i creativament rellevant.

Hi ha per damunt de tot, és clar, la figura del creador pròpiament dita, que avui pot prendre la forma del dissenyador, en una de les vessants de la producció de joieria. Tots dos, amb la seva particular voluntat d'expressar-se a través dels codis de la semiòtica del llenguatge. Construint, per tant, aquest llenguatge amb la seva, cada vegada, nova aportació. Mantinent viu aquest llenguatge. Transmetent tot un conjunt d'idees, de sentiments, de vivències, interpretant la realitat que els envolta. Aquí se situa el tret de sortida d'un procés de creació que no acaba en el moment en què allò que ha estat esbossat en un paper o en un ordinador, es converteix en una existència física. És només el primer moment, clarament principal, sense el qual la continuïtat del procés de creació no seria mai possible.

Hi ha, però, una altra figura: l'usuari, el portador de la joia. Figura cabdal, que té i porta a terme una acció de recreació, o bé de reinterpretació creativa de la joia. Perquè, sense cap dubte, no existeix joia sense funció, i la funció la l'atorga en una part fonamental, l'usuari, el portador. Ell obre, moltes vegades, camins insospitats. Posant la primera pedra en l'aparició d'un nou hàbit, un nou costum, un nou ritual, un símbol nou. Joia, per tant, i societat. Ornamen-

Jean-Auguste-Dominique Ingres (1780-1874)
Madame de Senonnes. 1814-1816
Musée de Beaux-Arts, Nantes

tació i comunicació. La facultat de ser usat, és sens dubte, un dels trets més característics i principals de la joia. És una de les seves singularitats més específiques, que la distancien d'altres productes artístics, en la seva sofisticació

l, que
iva de
la l'a-
gades,
bit, un
amen-

extrema del concepte d'ús. És tan important l'acció que es pot desprendre de l'ús en una joia, que en ocasions, pot alterar, o canviar substancialment la voluntat, o la intenció preteses pel creador original. Aquesta faceta transcendental que experimenta el procés de creació de la joia a través de la figura i el paper de recreació de l'usuari, constitueix el valor afegit que la incorpora plenament al joc social.

Resta encara un tercer actor: l'observador. En ell cal dipositar la darrera capacitat d'interpretació d'aquest llenguatge. L'observador és, finalment, qui emet el darrer dictamen. Ell gaudeix d'una participació també fonamental: la de la validació del codi simbòlic. El qui definitivament incorpora l'objecte com a peça permanent en el compendi de la icònica. És el receptor d'allò que entre els dos primers actors creatius s'ha dut a terme, fins aquell moment. L'observador, a més, protagonitza a vegades un paper addicional al de confirmació d'aquesta validació del codi. Un paper d'intermediació que sovint se situa entre creador i usuari en el temps. És el paper de la intermediació comercial, a vegades, a fi de comptes el de la graduació de la intensitat del paper del mercat en aquesta complexa trilogia actoral. Paper que tot i així, no li és exclusiu. Sense l'acord entre els tres actors, la joia és un objecte impossible, un valor sense contingut, finalment una creació inútil. Però la joia, ha estat capaç de mantenir a través de segles i cultures, els atributs que li han permès obtenir l'acord, actualitzar-lo, reomplir-lo de contingut. És, en aquest sentit, la creació objectual democràtica per excel·lència. Neix de les idees, creix en el diàleg i perviu en l'acord. Vol tenir i té, voluntat de comunicació, capacitat de construcció de llenguatge. La concepció de la joia és indestriable del seu aspecte de vehicle de participació. De la seva extraordinària facilitat d'establir un vincle de complicitat entre els actors a qui he fet referència.

ets més
s espe-
ticació

El llarg viatge de la joia el constitueix també, la seva facilitat per aconseguir ser, en certa manera, síntesi de disciplines artístiques, un dels atributs que més la doten per a poder expressar, transmetre, explicar o bé provocar. Els esmalts, les gemmes, les laques, i tantes altres tècniques o elements que l'aproximen a la pintura en el descobriment del color com a mitjà. La tactilitat i la textura,

el món del volum, l'escultura petita, miniaturitzada. Però a més, amb una especial i única capacitat de contacte sensitiu, quasi eròtic, amb la pell. Relació plenament íntima, on s'estableixen lligams i sensacions exclusives. Seducció en forma d'objecte i en estat d'alta concentració.

L'eternització d'un moment, la permanència d'un sentiment, la visualització i la fixació en el temps d'un instant fugaç, d'aquell concret, de cap altre, sense confusió. Llenguatge, de fet, precís. I l'usuari, del qual he parlat com un dels principals actors en la construcció del llenguatge de comunicació que incorpora la joia, és l'intèrpret, el recreador de la partitura original, en aquest tangencial vector de connexió amb el món de la música. I podríem trobar complexitats amb l'arquitectura, en aquest destí de recreació i reinvençió de l'espai, que du a terme el qui l'habita, el qui la disfruta. En certa mesura, la joia també es fa habitable, en la seva convivència amb el cos, i ha d'obtenir l'aprovació en confortabilitat. O bé amb el món de les arts escèniques, el teatre, en la vocació social de posada en escena, en harmònic i simultani diàleg amb els decorats, les escenografies corporals. És l'extensió participativa en la posada en escena del llenguatge de comunicació. És l'original possibilitat de fixar l'accent, de modelar l'èmfasi, de polir l'acabat final. Podria allargar-me en un inacabable etc. en aquesta prolífica síntesi de les arts, però no ho faré. La joia, és, per tant, un petit objecte polièdric, capaç d'incorporar per a la seva finalitat, elements d'altres disciplines, i múltiples tècniques que li són alienes d'origen.

Versatilitat de la joia, aquesta també és la idea. És una qualitat que la introdueix en aspectes de gran actualitat i on el debat centra moltes vegades tensions que graviten en la diversitat pròpia del sector joier com a realitat econòmica. Perquè molt sovint, l'economia, més ben dit, el mercat, contamina negativament o positivament el debat sobre els continguts reals en la definició de les fronteres terminològiques, i en aquest sentit la fixació dels criteris de les especificacions en les especialitats professionals i els seus camps d'exercici. O fins i tot en les motivacions que condueixen a l'interès en la fixació d'aquestes fronteres. Què és joia i què no ho és. Simplement ornament, o peça

espe-
elació
ucció

zació
, sen-
m un
ó que
quest
com-
e l'es-
a joia
ir l'a-
eatre,
g amb
posa-
e fixar
en un
a joia,
a fina-
s d'o-

intro-
s ten-
alitat
tami-
a defi-
riteris
s d'e-
ixació
o peça

Pia Terhedebrügge-Fischer
Vestit-collaret en homenatge a Angela Merkel. 2007.
Joc, sorpresa i imaginació de la joia del segle XXI

d'art. Tant se val, debats, tantes vegades inútils, tan allunyats del contacte amb la pròpia realitat, que des d'una lectura serena, acostuma a ser molt més aclaridora. Parlava, doncs de la versatilitat. Pivota permanentment en tres camps extremadament interconnectats a vegades, extremadament allunyats d'altres. Art, disseny, i moda. La joia els aproxima. A vegades, arriba a ser capaç de confondre'ls. La potència mediàtica de la joia, conseqüència de la seva utilitat com a gran instrument de comunicació, la dota d'atractiu per a un món, el de la moda, que necessita fagocitar tot aquell producte que li proporcioni continguts i força de penetració en el mercat. La joia li ofereix un camp d'experimentació de gran utilitat en la seva doble vessant d'objecte d'ornamentació i de capacitat comunicacional.

La revolta que experimenta el segle XX en el camp de la moda, a partir de les aportacions d'alguns grans creadors, i de Coco Chanel especialment, i allò que aquesta revolta acull dels canvis socials a occident amb l'aparició de les classes mitjanes, el canvi gradual del rol de la dona en la societat, i tantes altres convulsions que redibuixen el món després de les grans guerres, fins avui, donen a l'adornament com a ritual, una nova simbologia lligada a la necessitat de singularització com a mecanisme d'afirmació individual. Després de la uniformització estètica, filla de l'impacte de les ideologies marxistes, i els principis de la generació "beat", l'extensió del moviment hippie i la cultura del pop dels seixantes, i tants altres moviments amb més o menys influència, la singularització apareix ara com l'expressió més genuïna de la societat capitalista contemporània. Avui s'afirma cada vegada amb més força, una especial relació de l'individu amb el món, a través d'allò que el fa ser diferent. La joia, una vegada més, adapta l'estètica del seu llenguatge a la realitat del moment, i es manifesta com un dels productes culturals més precisos per a llegir aquesta complexa trajectòria de canvis socials. Joia per a l'elitisme, joia per a la protesta. Joia per als joves en les seves ànsies de revolta enfront del món dels adults. Joia per a la transgressió. Joia com a expressió de classisme. Joia per a l'igualitarisme. Fins i tot el signe de la pau, va esdevenir icona usable sota la forma d'una joia.

Piercing, una joia per a la transgressió ?

de les
lò que
s clas-
altres
s avui,
ecessi-
s de la
s prin-
ra del
cia, la
capita-
pecial
a joia,
oment,
aques-
la pro-
n dels
a per a
sota la

Elisabet I d'Anglaterra. Palau Pitti, Florència. c. 1560
Joies-símbol del poder reial i el seu cerimonial

He parlat ara, només dels segles XX i XXI, de fet, però, he parlat tota l'estona de qüestions que no poden reduir-se a una etapa històrica concreta. Tot al llarg dels segles des de les primeres manifestacions d'organització social, la joia apareix de forma permanent com a canalització del ritual, de la litúrgia, del cerimonial. Totes les manifestacions que el pensament humà ha traduït en escenaris de comunicació han tingut en la joia l'objecte que recull totes les simbologies necessàries. El món de la política i l'estat, en les seves diverses formes al llarg dels temps. Les religions, totes, espai en el qual els símbols han tingut un paper imprescindible, també aquí la joia, ha estat eficaç company

de cerimònia. Tants i tants àmbits diferents, intercomunicats en la seva utilització d'un mateix element: La joia. L'àmbit de les distincions, els honors, les condecoracions i els guardons. Fins i tot avui, l'Acadèmia simbolitzarà l'acte del meu ingrés, amb la imposició d'una joia.

No cal dir que en uns moments de redefinició i d'adaptació del paper que desenvolupen en la societat tants elements diferents, com en els moments actuals, que estem vivint amb certa perplexitat anímica, fins i tot el món del luxe, i singularment el del producte de luxe, pateix una profunda transformació. Allò que s'ha volgut descriure com la via cap a la democratització del luxe, aquest camí certament interessant de superació del concepte d'ostentació que va representar fonamentalment la dècada dels setantes i la dels vuitantes del segle passat, per a donar pas al luxe dels continguts en aquest segle. L'evolució, de

La joia de luxe fou la protagonista de moltes creacions, com aquests anells de Bulgari de cap al 1980, amb diamants, robins, maragdes o safirs de gran qualitat

fet, d'allò que representava quasi exclusivament acte de demostració, cap a un cert estadi d'interiorització, el luxe del gaudi, de la vivència. També, doncs, en aquest espai, on la joia tradicionalment ha conviscut amb comoditat, hi ha estat convidada a tenir un paper actiu en aquesta transformació. La joieria, presenta actualment una gran quantitat de produccions situades en l'origen d'aquest canvi.

El segle XXI, amb la seva explosió tecnològica, en què les noves tecnologies de la comunicació alteren les formes de viure i la manera de relacionar-se entre cultures i entre persones, dota a la joieria de noves possibilitats en la

seva participació en les noves avantguardes creatives. Avantguarda significa més que mai, en l'horitzó d'una societat complexa, en els seus mecanismes d'orientació en un món ple de confusió, capacitat d'anticipació. I aquest és un factor relacionat definitivament amb la comunicació. La joia, doncs, i el seu llenguatge de comunicació, son cridats a desenvolupar un paper de primer ordre en aquesta nova i apassionant etapa de la creació artística. En la mesura que el món de la joieria segueixi perfeccionant els seus instruments d'interpretació de la societat, i segueixi, com a conseqüència d'aquest fet, construint peces útils per a la consolidació del seu llenguatge, participarà activament d'aquesta nova era de la comunicació. Podrà seguir gaudint, i potenciant encara més, la seva utilitat com mitjà en la redefinició del paper de les avantguardes, en el difícil marc d'establir els criteris del paper de l'art en la societat del futur.

La joia, finalment, per acabar, ha estat capaç de mantenir viu el seu triple sentit de ritual, de simbolisme, i d'ús. Ha mantingut viu i actiu el pacte entre els seus actors. Ha actualitzat l'estètica del seu llenguatge al ritme de les transformacions socials i culturals, mantenint vigent la seva essència de lligam amb la civilització, reafirmant-se una vegada més en la seva contemporaneïtat. Afrontant el repte de l'era de les noves tecnologies. Cultivant la versatilitat i la síntesi. Més enllà del marc de l'estètica, allí on es fonamenten les bases de la civilització, apareix, sempre present en el temps, la joia. Exigint un lloc preminent en la història de la humanitat, que és la seva història.

Moltes gràcies per la seva generosa atenció, i espero no haver-los avorrit. En canvi, espero haver-los-hi pogut encomanar, ni que sigui una mica, aquesta visió potser diferent de la joia, que vol situar-la en un espai de major densitat. I agraeixo també a l'Acadèmia, l'oportunitat de col·laborar amb els seus nobles objectius. Espero respondre a les expectatives que en nomenar-me ha situat damunt meu. M'hi esforçaré, aquesta és la promesa. En tot cas, espero dels companys acadèmics, un petit bocí d'indulgència. Molt bona nit.

EXCEL·LENTÍSSIM SENYOR PRESIDENT,
IL·LUSTRÍSSIMES SENYORES ACADÈMIQUES,
IL·LUSTRÍSSIMS SENYORS ACADÈMICS,
SENYORES I SENYORS,

Tots els que coneixem Joan Oliveras Bagués sabem que és un pou d'iniciatives i un lluitador incansable fins a dur-les a bon port i fer-les realitat. En el marc, doncs, d'aquesta casa bicentenària podem afirmar que només amb mig segle Joan Oliveras Bagués ja ha estat l'ànima, el fundador, l'impulsor o el president de nombroses entitats, associacions o fundacions, de caire sociopolític, professional i artístic. Aquesta diversitat d'interessos ens parla forçosament d'una personalitat rica, activa, imaginativa, però sobretot d'un home "polític", entès aquest terme de la manera més "ciutadana" possible, és a dir: un home lliurat a la realitat del seu país, al seu entorn, la seva ciutat, a la polis, aquella polis dels grecs, al capdavant el fonament dels nostres referents culturals. Potser algú se sorprendrà perquè en referir-m'hi no hagi esmentat, abans que res, la seva vessant de joier, dissenyador i empresari. Crec que, per damunt de tot, el seu tarannà traspua aquest caràcter "polític", que el mena a interessar-se, a reflexionar i engegar tota mena de projectes, tot i que ell es reivindica sempre a si mateix, i per sobre de qualsevol altre qualificatiu, com a joier.

Si resseguim el seu curriculum, per bé que ho fem ràpidament, veiem com l'any 1976, una data molt primerenca, fou un dels fundadors de les Joventuts de Convergència Democràtica de Catalunya (CDC), tot sent-ne secretari general entre els anys 1977 i 1979, per seguir després en la Joventut Nacionalista de Catalunya, de la qual en fou secretari general (1982-84), i posteriorment, membre del Comitè Executiu Nacional de CDC, del 1984 al 1986, data en què se'n retirà per dedicar-se plenament a l'empresa familiar, Bagués-Masriera, de la qual ja n'era conseller delegat des del 1983.

Des d'aleshores, ha compaginat aquesta labor amb diversos projectes de tot ordre. Des de ser vicepresident de l'Associació d'Amics de la Rambla (1989-1999), a fundador i president de la Fundació Barcelona (1989-1997), membre del Comitè Executiu de la Fira de Barcelona (1996-2000), president del Saló Barnajoya de la Fira de Barcelona (1996-2000) i fundador i president del Saló Novajoia dins de l'anterior (1997-2002). També fou el motor, és a dir, el fundador i president, del Col·legi Oficial de Joiers, Orfebres, Rellotgers i Gemmòlegs de Catalunya (2002-2006), la primera i única corporació de dret públic que representava el sector a l'estat espanyol –per al qual fou un model–, i capdavantera a escala internacional pel que fa a la implantació de col·legis i titulacions en el sector.

A més, ha estat o és encara membre del patronat de la Fundació Tot Raval (des del 2004), del Consell Assessor de la Fundació Bosch Gimpera de la Universitat de Barcelona (2004-2006), del patronat de la Fundació Amics del MNAC (des del 2005) i president de la Comissió “Ciutat i País” de la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País (també des del 2005).

Tot plegat, palesa amb escreix el seu entusiasme, capacitat i eficàcia, que l'Acadèmia li ha volgut reconèixer cridant-lo a formar-ne part perquè pugui contribuir-hi amb l'experiència adquirida des de tot aquest ventall d'interessos i, sobretot, des de la joieria.

Amb el nom de Masriera, que la casa Bagués ressuscità als anys vuitanta del proppassat segle XX, avui amb el nom de firma Bagués-Masriera, Barcelona, la Barcelona modernista llueix en el món –com aquest any al Museu de Belles Arts de Cleveland i al Metropolitan de Nova York o com ara mateix al Museu Van Gogh d'Amsterdam, d'una manera esplèndida–, gràcies a les joies d'or i esmalts finestrats o “plique-à-jour” refinadíssims, coneguts internacionalment com de l'“l'Escola de Barcelona”.

Bagués-Masriera no sols és l'aparador de la producció d'una empresa, d'uns tallers o d'unes nissagues de joiers, sinó que és un aparador de la ciutat matei-

Joan Oliveras Bagués
Collaret d'or amb calcedònies, diamants i esmalt
plique-à-jour. 1990

xa, que mostra amb orgull la qualitat dels seus artistes i, en definitiva, la seva història artística més esplendorosa de fa un segle.

Membre de la tercera generació d'una família de joiers, els Bagués Cerqueda, el seu avi i oncle-avi foren respectivament Narcís i Amadeu Bagués, dos distingits i apreciats "senyors de Barcelona", estretament lligats a la ciutat, la seva Rambla i el Passeig de Gràcia. Fill de Mariona Bagués Rovira, que ha sabut transmetre als seus fills l'estima per les joies, ell n'ha heretat el bon fer i el bon tracte dels seus antecessors, com també la vocació barcelonina, sense oblidar, és clar, les arrels garrotxines paternes.

Ens satisfà que les arts de l'or i la plata, per dir-ho amb una nomenclatura tradicional, retornin un cop més a l'Acadèmia, en què Joan Oliveras ha estat precedit d'artistes capdavanters i de tant renom com ara Manuel Capdevila i Aureli Bisbe –membres d'honor– o Josep M. Puigdòria –que succeeix i al qual ja ha alludit, tots tres traspassats recentment–. Ell serà des d'ara el representant d'aquestes arts a la nostra entitat, de la qual Lluís Masriera, que hi havia ingressat el 1920, en fou president entre els anys 1944 i 1952, i des d'aleshores president d'honor. Època difícil la que va tocar-li per ocupar-ne la presidència, perquè l'entitat estava molt adormida en aquells anys de postguerra, però en la qual Masriera, tenaç i combatiu, suscità una reflexió profunda i va vivi-

Joan Oliveras Bagués
Collaret d'or groc, blanc i vermell
amb diamants. 1994

ficar-la i dotar-la d'un nou reglament –aprovat finalment el 1951–, car aleshores encara estava en vigència un de vuitcentista. Cal recordar, a més, que el seu pare, Josep Masriera Manovens, joier i pintor, també n'havia estat membre des del 1880, com en fou membre igualment Manolo Hugué, que conreà la joieria amb unes creacions singulars i inconfusibles, pròpies d'un escultor.

Joan Oliveras Bagués posseeix, sens dubte, les aptituds necessàries per esdevenir plenament l'hereu, no sols dels Masriera de qui avui n'és el continuador com a joier, acadèmic i promotor cultural com a home que contribueix a la vida cultural de la ciutat des de molts diversos angles, sinó també dels primers orfebres esmentats, els quals va conèixer i amb qui fins i tot va poder col·laborar en nombroses ocasions.

Les arts de l'ornament personal ens parlen de la plàstica i l'estètica contemporània tant com pot fer-ho la pintura, el vídeo i la dansa. A l'Acadèmia del segle XXI no hi ha classificacions ofegadores, compartiments estancs, ni fronteres obsoletes quan es tracta de manifestacions artístiques. Estan ja molt lluny el debat art-indústria vuitcentista, el “fonamentalisme” anti-ornament d'Adolf Loos, l'impuls del moviment modern, i fins i tot la introducció de les tendències de la “nova joieria” europea (*neuer schmuck*) del darrer terç del segle XX. La joia no es valora només pel seu material, ni únicament pel procés de fabricació, la joia es valora a més per la seva qualitat creativa, plàstica, ornamental, pel que comunica, pel seu llenguatge.

Joan Oliveras Bagués ho ha dit en el seu discurs: la joia és un llenguatge de comunicació que demana que hi sigui l'usuari per cobrar vida. És un art bell i útil, amb majúscules, sense acomplexaments, ja que és l'home qui al llarg de l'existència, arreu i en tot temps, l'ha necessitat, l'ha inventada, se l'ha feta seva, indispensable per demostrar el seu poder, la seva respectabilitat, el seu amor, fins la seva ira, tot fent-ne ús a través del més ampli repertori simbòlic concebible.

A més, Oliveras ens n'ha mostrat una visió des de la realitat, des dels paràmetres que governen el nostre món artístic contemporani. És interessant la seva visió triple de la joia. La joia, segons ell, és la síntesi d'una “trilogia”: 1. La

idea/producció/disseny. 2. L'usuari que la porta i li dóna una vida concreta.
3. L'observador que en fa la seva lectura i la valida en admirar-la.

Cal remarcar sobretot el paper de l'usuari, que hi té una intervenció veritablement activa, en adaptar-la, transformar-la, singularitzar-la i "singularitzar-se" alhora en portar-la. Perquè la joia no només és o pot ser singular quan és feta a mida, com tota obra d'encàrrec, sinó que igualment pot esdevenir-ne quan l'usuari l'adopta, d'acord amb les ocasions, la indumentària, la companyia...

Només voldria afegir-hi una darrera reflexió: quin altre art hi ha que sigui tan proper a la persona? No és la joia l'objecte —o més ben dit, l'art de l'objecte— que manté una relació de proximitat, gairebé podríem dir-ne d'intimitat amb qui la porta? Això ja ha estat dit. Tanmateix, encara voldria recordar un altre aspecte i una altra realitat: la joia és un dels objectes que més sobreviu l'home, que es transmet de generació en generació, de pares a fills, record dels avis o dels besavis, d'una commemoració familiar o social excepcional, d'un amor ocult i impossible o d'un reconeixement popular. Fins i tot, com una companya fidel o un amic veritable una joia ha salvat més d'una vida, tot sent empenyorada en un moment difícil, o com en altres moments i en altres cultures ha fet d'amulet porta-sort, de protector contra els maleficcis, d'aliada dels bons esperits.

La joia, com tot objecte d'art, i especialment com a objecte abans que res portable i útil, és sempre símbol d'alguna cosa. Les joies no són mai innocents, ens parlen de qui les ha creat, i sobretot de qui les porta, de qui les gaudeix. Després de milers d'anys de civilització, els artistes de la joia continuen dissenyant penjolls, collarets, anells o braçalets, tipologies "eternes", amb què ornamentar-nos, una de les funcions més pròpies de l'ésser humà, un desig, el de l'ornamentació personal, innat a la condició humana justament per la necessitat de les societats, arreu i en tots els temps, de representar simbòlicament la seva experiència de la vida, del món, de les relacions entre les persones. Per això la joia existeix des que l'home és un ésser social amb necessitat d'embellir-se o de distingir-se, tant se val. Noble, simple, d'avantguarda, de

disseny, de moda, de luxe o de luxe “interior”, experimental, conceptual, contestatària..., sia com sia, la joia exigeix una implicació especial de l'usuari.

L'art de la joia mereix, doncs, un reconeixement per la seva amplitud de significats. Per aquest motiu, ens satisfà que Joan Oliveras Bagués reculli la torxa dels seus insignes predecessors, hereus tots ells d'un fet cultural mil·lenari, però al mateix temps ens satisfà que arribi a l'Acadèmia no tan sols un joier i/o un orfebre, un dissenyador, sinó alhora una persona –i un empresari– entusiasta, capaç d'aconseguir amb intel·ligència, treball, habilitat i perseverància

Joan Oliveras Bagués
Braçalel d'or, platí, hematites, lapislàtzuli,
nacre i diamants. 1989

–sempre envoltat de col·laboradors imprescindibles, com en són Jordi i Oriol Oliveras Bagués, els seus germans, amb qui comparteix l'aventura de la joia–, els objectius que sol proposar-se. Així, per exemple, han aconseguit fer conèixer al món la Barcelona modernista arran de la difusió de les joies Masriera, avui ja tan valorades arreu.

Que l'Acadèmia sigui sensible i s'encomani del seu tarannà, de la seva força i de l'entusiasme que el mena a idear, modelar i tirar endavant tants projectes. Estem segurs que la decisió corporativa és encertada, perquè a tot l'al·ludit encara hi podem afegir altres facetes, si ell i vostès m'ho permeten: amant de

les arts plàstiques i de la música, un altre camp al qual està vinculat estretament també des del món del patrocini; “aprenent de colleccionista”, i fins i tot “egiptòleg”, una vocació “frustrada” pels avatars de la vida, però que ens remet gairebé a la seva infantesa i ens porta el record de Josep Porter, amb qui aprenia de memòria les dinasties dels faraons, tot endinsant-se en la màgia de les piràmides a través dels llibres amics. Tanmateix, al marge de l’anècdota amical, el que sí que és cert és que estem segurs que el nou acadèmic contribuirà a fer possible els projectes de la nostra entitat.

En nom de la Corporació, només em resta dir-te: Joan, benvingut en aquesta acadèmia bicentenària que avui t’acull a la seva seu.

I a tots vostès, moltes gràcies.

www.ba-stjordi.org

REIAL ACADEMIA CATALANA
D BELLES ARTS D SANT JORDI